

УДК 336.764.1:658

О. Г. Радєва,

ст. викладач кафедри обліку та аудиту, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

O. Radeva,

senior lecturer of the department of accounting and auditing Zaporizhzhya national university, Zaporizhzhya

METHODOLOGICAL BASES OF FIXED ASSETS TO ENSURE THE EFFECTIVE WORK OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

У статті досліджено особливості управління основними засобами машинобудівних підприємств. Встановлена взаємозалежність категорій "основний капітал" та "основні засоби". Визначено мету та завдання управління основним капіталом та основними засобами. Доведено, що від ефективного управління основними засобами скорочуються витрати на їх оновлення та збільшується прибуток підприємства. Обґрунтовано, що результативність управління основними засобами при рівності інших умов визначається структурою і якістю вкладень, організацією та інтенсивністю їх використання. Висвітлено фактори, що впливають на ефективність управління основними засобами. Запропоновано використання концептуальних елементів при плануванні основного капіталу на машинобудівному підприємстві. Розроблено алгоритм управління основними засобами машинобудівних підприємств, що включає ряд етапів, забезпечує визначення ефективності порядку використання та оновлення основних засобів та впливає на усі основні бізнес-процеси, пов'язані з виробничою діяльністю машинобудівного підприємства.

In the article are researched the features of management of fixed assets on machine-building enterprises. Defined interdependence of categories "capital" and "fixed assets". Defined goals and objectives of management of main capital and fixed assets. Proved that due to efficient management of the fixed assets, expenses are reduced and profits are increased. Proved that performance of management of fixed assets with equal other conditions is determined by the structure and quality of investments, organization and intensity of their use. Displayed factors that influence the effectiveness of management of fixed assets. Offered the use of conceptual elements in the planning of main capital at machine-building enterprise. Developed an algorithm of control of fixed assets on machine building enterprise, including a number of stages, providing determine the effectiveness of the procedure and the use and renovation of fixed assets and affects all key business processes associated with industrial activity of machine-building enterprise.

Ключові слова: управління, основний капітал, основні засоби, відтворення, ефективність, рентабельність, оптимізація.

Key words: management, main capital, fixed assets, reproduce, efficiency, profitability, optimization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах визначальними факторами економічного зростання на мікрорівні стає конкурентоспроможність і якість продукції, рівень виробничої бази, ефективність використання всіх видів ресурсів.

Високий науково-технічний потенціал та інтенсифікація діяльності забезпечують не просто приріст прибутку, але й високу його якість, що свідчить про стійкість бізнесу і його меншу ризикованість. Однією з найважливіших ресурсних складових господарської діяльності традиційно є основні засоби. Від того, які засоби праці використовуються, який їх стан, інтенсивність оновлення, якому рівню технічного розвитку вони відповідають, залежить в кінцевому підсумку результативність діяльності. Важливість да-

ного активу визначається також тим, що основні кошти становлять основу вартості виробничої компанії, часто виступають як заставне забезпечення кредиту або прибуткове вкладення.

У світлі зазначених нами закономірностей стає очевидною необхідність постійного моніторингу наявності та стану основних засобів, ефективного управління даними активом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблемами щодо ефективного управління основними засобами з метою оптимізації роботи підприємств та економіки в цілому присвячена велика кількість наукових робіт зарубіжних та вітчизняних вчених: О.М. Антіш, В.В. Хомяков, П.Т. Саблук, Н.А. Карасьова, М.А. Болюх, В.М. Мельник, В.О. Мец, О.В. Пав-

ловська, Г.В. Савицька, І.Ю. Приварникова, В.Г. Андрійчук, В.Я. Амбросов, Л.М. Анічін, Л.Д. Ревуцький, О.І. Гупоров, Н.В. Довгальок, С.М. Євтушенко, О.В. Олійник, О.М. Федорчук, В.М. Трегобчук, В.Й. Шиян, О.І. Добриніна, О.І. Ноткіна, Л. Гітмана, О.Г. Ютобол, В. Шарпа, Н.Р. Домбровська та ін. Названими вченими-економістами зроблено вагомий внесок у визначення управління основними засобами, але ще й досі залишається велика кількість дискусійних та нерозкритих аспектів, щодо створення єдиного універсального алгоритму прийняття управлінських рішень відносно ефективного використання основних засобів з метою оптимізації роботи підприємства та збільшення прибутку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою наукових досліджень є проведення обґрунтування методологічних підходів щодо формування стратегій управління основними засобами промислових підприємств з метою їх ефективного використання та оновлення на підставі узагальнення теоретичних й методологічних положень та розробці практичних рекомендацій щодо оптимізації процесів відтворення основних засобів на промислових підприємствах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ефективне використання основних засобів призводить до зменшення потреб у введенні нових виробничих потужностей при зміні обсягу виробництва, а отже, до підвищення прибутку підприємства. Поліпшення використання основних засобів означає також прискорення їх оборотності, що значною мірою сприяє вирішенню проблеми скорочення розриву в термінах фізичного і морального зносу, прискорення темпів оновлення основних засобів.

На сучасному етапі розвитку економіки проблема підвищення ефективності використання основних засобів і потужностей підприємств займає центральне місце. Будь-який господарюючий суб'єкт повинен постійно аналізувати й оцінювати рух основних засобів: їх склад і структуру; стан та ефективність використання.

Проводячи аналіз складу, структури та стану основних засобів необхідно чітко і конкретно позначити роль основних засобів у виробничому процесі, чинниках, які впливають на використання основних засобів. Серед різноманіття методів аналізу ефективності використання основних засобів, слід виділити методи економічного аналізу, які сприяють підвищенню ефективності використання основних засобів підприємства, а також які сконцентровані на зниженні витрат виробництва і зростання продуктивності праці. Цей підхід зас-

нований на тому, що ефективна оцінка та управління основними засобами близько пов'язані і з іншим центральним завданням сучасного періоду розвитку суспільства — підвищенням якості продукції що випускається, оскільки в умовах ринкової конкуренції швидше реалізується і користується попитом високоякісна продукція.

Надана інформація дозволяє підприємству виявити шляхи і резерви підвищення ефективності використання основних засобів, а крім того, вчасно виявити і скоригувати негативні відхилення, які в подальшому можуть спричинити серйозні наслідки для успішної діяльності підприємства. Для того щоб визначити, наскільки ефективно те чи інше підприємство розпоряджається основними засобами, а так само виявити наявні проблеми, необхідно проводити аналіз основних засобів, який визначить, за якими конкретно напрямками треба вести роботу. Відповідно до цього результати аналізу дають відповідь на питання, які найдієвіші способи поліпшення управління основними засобами підприємства в конкретний період його діяльності.

Будь-яке підприємство, незалежно від його приналежності до тієї чи іншої організаційно-правової форми, володіє основними засобами, які характеризують його матеріальну базу і визначають технічний рівень виробництва.

Метою управління основними засобами підприємства є забезпечення максимально ефективного використання при мінімальних витратах на їх утримання та обслуговування. Завдання управління основними засобами підприємства є:

- визначення розміру потреби в прирості основних засобів;
- розробка плану розвитку матеріально-технічної бази підприємства;
- вибір форми задоволення потреби в прирості основних засобів;
- обґрунтування ремонтної політики підприємства;
- оптимізація строків експлуатації основних фондів [1].

Політика управління основними засобами підприємства передбачає постійне здійснення перегляду наявного складу основних засобів і порівняння його з отриманими фінансовими результатами. При цьому використовується це порівняння з попередніми роками і визначається при якій політиці і при якій структурі виробничих засобів підприємство працювало найрентабельніше і на разі визначаються шляхи оптимізації складу виробничих фондів [2].

Розглядаючи еволюцію такої економічної категорії як основні засоби, то першим вченим, який

виділив це поняття, був А.Сміт. У рамках політичної економії він узагальнив поняття основного та оборотного капіталу. На його думку, основний капітал — це капітал, направлений на поліпшення землі, купівлю машин та устаткування, інструментів та інших предметів, які приносять дохід, залишаючись у одній і тій же натурально-речовій формі у одного власника. Таким чином, управління основними засобами на підприємстві необхідно розглядати в контексті функціонування основного капіталу [3].

Удосконалення управління ефективним розвитком і використанням основного капіталу стало в даний час однією з найбільш значущих проблем економічної політики взагалі і промислової політики особливо. Це пов'язано з роллю основного капіталу у виробничо-технологічному потенціалі промисловості, його впливом на економічний прогрес країни в цілому.

Основні концептуальні елементи системи планування основного капіталу на машинобудівному підприємстві можуть бути представлені наступним чином (рис. 1).

У процесі планування основного капіталу здійснюється збір і обробка даних на підприємстві, розробляють різні схеми діяльності, що дозволяють приймати певні управлінські рішення.

Важливим етапом управління основним капіталом підприємства є прогнозування величини відтворення основних засобів. Це дозволяє оцінити тенденцію загальної потреби підприємства в основних засобах для підтримки обсягів виробництва продукції на рівні платоспроможного попиту з урахуванням динаміки цін на ринку товарів і послуг. Також це дозволяє визначити можливості досягнення стратегічних орієнтирів за рахунок виявлення потреби в конкретних видах основних засобів [4, с. 10].

Реалізація ефективної стратегії управління відтворенням і використанням основного капіталу підприємства неможлива без урахування фінансової складової господарської діяльності. Наявність різних джерел фінансування відтворювального процесу, які відносяться як до власних коштів підприємства, так і до позикових, сформовані умови їх залучення і можливі тенденції зміни, все це дозволяє здійснити теоретичне обґрунтування підходів до побудови ефективної схеми фінансування інвестиційних вкладень в основний капітал підприємства.

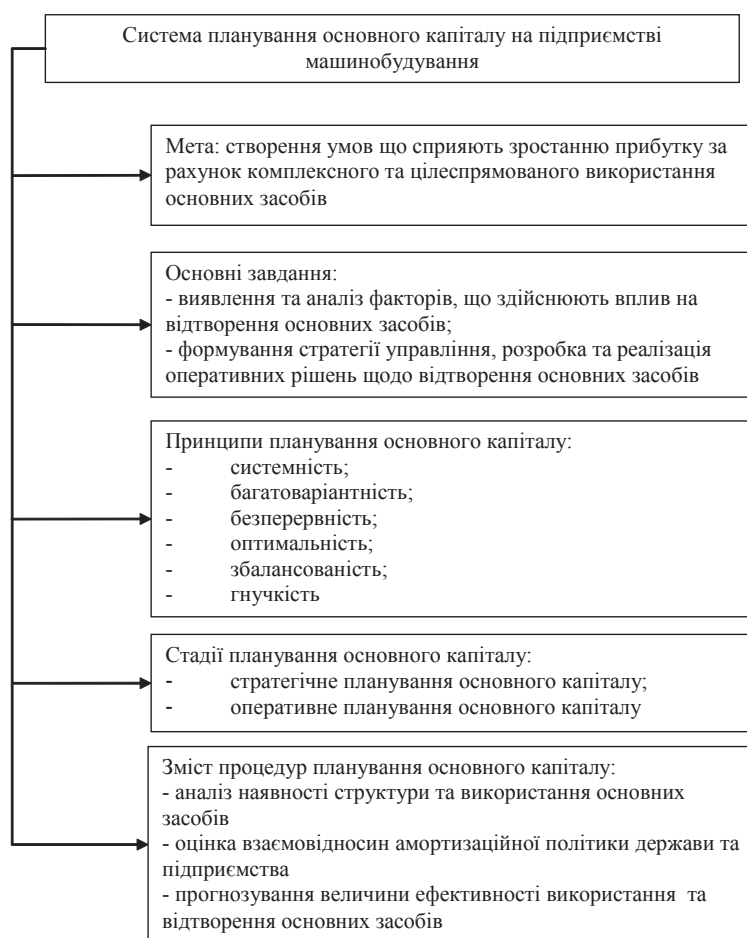

Рис. 1. Основні елементи системи планування основного капіталу на машинобудівному підприємстві

Розроблено автором.

Для оцінки і контролю дієвості прийнятих рішення в галузі управління основним капіталом підприємства використовується відповідна система аналітичних показників. Діагностика процесу відтворення і використання основного капіталу підприємства за допомогою такої системи аналітичних показників дозволить відстежувати зміни в економічній системі та своєчасно вносити корективи у разі її незадовільного розвитку.

Розроблені теоретичні положення дозволяють сформулювати ефективну ланку управління основним капіталом, реалізація якої призведе до досягнення сформульованої підприємством цілі та місії діяльності.

Етапи і заходи по управлінню основними засобами подано на рисунку 2.

Ефективність управління основними засобами знаходить відображення у:

- збільшенні виробництва продукції;
- поліпшенні її якості;
- підвищенні продуктивності праці;
- зниженні витрат виробництва.

Результативність управління основними засобами при рівності інших умов визначається структурою і якістю вкладень, організацією та інтенсивністю використання. Останні, в свою чергу, залежать від рівня підготовки кадрів та економічних умов [5, с. 8].

Ефективність управління основними засобами залежить також від їх технічного стану, ступеня оновлення і зносу. Високий ступінь зносу і поганий технічний стан призводять до зниження фондодідачі. І навпаки, своєчасне оновлення основних фондів шляхом придбання, будівництва нових, реконструкції та ремонту старих об'єктів сприяє підвищенню продуктивності їх використання.

Ефективне управління основними засобами машинобудівного підприємства досягається збалансованістю всіх факторів виробництва, впровадженням інтенсивних технологій на всіх стадіях виробництва продукції.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що управління основними засобами на підприємстві необхідно розглядати в контексті функціонування основного капіталу. Важливим етапом управління основним капіталом підприємства є прогнозування величини відтворення основних засобів. Це дозволяє оцінити тенденцію загальної потреби підприємства в основних засобах для підтримки обсягів виробництва продукції на рівні платоспроможного попиту з урахуванням динаміки цін на ринку товарів і послуг. Також це дозволяє визначити можливості досягнення стратегічних орієнтирів за рахунок виявлення потреби в конкретних видах основних засобів. В цілому ефективність управління основними засобами знаходить відображення у збільшенні виробництва продукції, поліпшенні її якості, підвищенні продуктивності праці, зниженні витрат виробництва.

Література:

1. Кунц Г., О'Доннел С. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций / Г. Кунц, С. О'Доннел. — К.: Факт, 2007. — 720 с.
2. Россоха В.В. Ефективність використання виробничого потенціалу в аграрній сфері / В.В. Россоха // АПК. — 2010. — №6. — С. 16—28.
3. Домбровська Н. Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація [Електронний ресурс] / Н.Р. Домбровська // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. — 2012. — Вип. 9

Рис. 2. Алгоритм управління основними засобами машинобудівних підприємств

Розроблено автором.

(1). — С. 340—349. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9\(1\)_51.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9(1)_51.pdf)

4. Бойчук Є. Консервація основних засобів: механізм, бухгалтерський та податковий облік / Є. Бойчук // Все про бухгалтерський облік. — 2012. — № 51. — С. 6—11.

5. Півторак М.В. Класифікація основних засобів: вітчизняний досвід / М.В. Півторак / Агроінком. — 2006. — № 5. — С. 6—11.

References:

1. Kunts, H. and O'Donnel, S. (2007), *Upravlenie: sistemnyj i situacionnyj analiz upravlencheskih funkcij* [Management: a systematic situation analysis and management functions], Fakt, Kyiv, Ukraine.

2. Rossokha, V.V. (2010), "Efektyvnist' vykorystannia vyrobnychoho potentsialu v ahrarnij sferi", *APK*, vol. 6, pp. 16—28.

3. Dombrovs'ka, N. R. (2012), "The economic essence of fixed assets and their classification", *Ekonomichni nauky: Oblik i finansy*, [Online], vol. 9 (1), available at: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9\(1\)_51.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9(1)_51.pdf)

4. Vojchuk, Ye. (2012), "Conservation assets: mechanism, accounting and tax accounting", *Vse pro bukhhalters'kyj oblik*, vol. 51, pp. 6—11.

5. Pivtorak, M. V. (2006), "Classification of fixed assets: domestic experience", *Ahroinkom*, vol. № 5, pp. 6—11.

Стаття надійшла до редакції 16.07.2015 р.